

PIRLS XALQARO TADQIQOTI

Jahonova Xolida G'anisher qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

3-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida yangi PIRLS-yondashuv dasturi haqida ma'lumotlar berilgan. PIRLS ta'lim tizimini o'rganish va tadbiq etishdagi jarayonlar. Ta'lim jarayoniga PIRLS ta'lim tizimining joriy etilishi natijasida kelajakda innovatsion iqtisodiyotni yaratish uchun zarur bo'lgan kasblarni egallashga zamin yaratishini namoyon etadi va kreativlik mohiyatini anglatishga zamin yaratadi.

Kalit so'zlar: PIRLS, ta'lim tizimi, bola, ertak, hikoya, PIRLS ta'limining afzalliklari .

Аннотация: В этой статье представлена информация о новом подходе PIRLS к образованию. Процессы изучения и внедрения образовательной системы PIRLS. В результате внедрения образовательной системы PIRLS в образовательный процесс показано, что она создает основу для приобретения профессий, необходимых для создания инновационной экономики в будущем, и создает основу для реализации сущности творчества.

Ключевые слова: PIRLS, образовательная система, ребенок, технология, преимущества PIRLS-образования .

Abstract: This article provides information about the new PIRLS approach to education. Processes of studying and implementing the PIRLS educational system. As a result of the introduction of the PIRLS educational system into the educational process, it shows that it creates a foundation for acquiring the professions necessary for creating an innovative economy in the future, and creates a foundation for realizing the essence of creativity.

Key words: PIRLS, educational system, child, technology, benefits of PIRLS education.

Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi butun dunyo bo'ylab ta'limni baholash, tushunish va yaxshilash bo'yicha ish olib boradigan milliy tadqiqot institutlari, tadqiqot agentliklari, olimlar va tahlilchilarning xalqaro hamkoridir. Mazkur notijorat va mustaqil tashkilot tarmog'ida 60 dan ziyod mamlakatlar hamda 100 dan ortiq ta'lim muassasalari ishtirok etmoqda. 1958-yildan buyon IEA

o'quvchilarning matematika, tabiiy fanlar hamda o'qish salohiyati bo'yicha savodxonliklarini baholash jarayonida ta'lim tizimidagi kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlar hamda maqbul tavsiyalar yaratishi bilan boshqa xalqaro tashkilotlardan ajralib turadi. PIRLS tadqiqotlari doirasida turli ta'lim tizimiga ega bo'lgan davlatlar 4- sinf bituvchilarining o'qish sifati va o'qilgan matni tushunish darajasi o'rganiladi. Bu tadqiqotlarga 4-sinf o'quvchilarining tanlanishi shu bilan e'tiborliki, aynan o'qishning to'rtinchi yilida o'quvchilar o'qishning yuqori darajasiga ega bo'lishi, ularning keyingi ta'limda bilimni egallash qobiliyatini shakllantirish va shu orqali hozirgi zamonga muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. Ko'pchilik davlatlarda bolalar 6 yoshdan maktabda o'qishni boshlashadi. Ammo Angliya va Yangi Zelandiyada ta'lim 5 yoshdan boshlanadi. Shuning uchun, loyihada 4-sinfdan emas 5-sinfdan o'quvchilar ishtirok etishadi. O'qish va matni tushunish sifati tekshiriladigan o'quvchilarning yoshi 10,5 yoshni tashkil etadi. Sharq mamlakatlarida bolalar 7 yoshdan o'qishni boshlagani uchun ulardan 10,7-10,9 yoshdagi o'quvchilar tadqiqotda ishtirok etishadi.

PIRLS (inglizcha: *Progress in International Reading Literacy Study*) — bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matni o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir. PIRLS loyihasi Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA — International Association for the Evaluation of Educational Achievement) shafeligida yaratilgan. Xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish uchun Chestnut Hill (Massachusetts, AQSh) Boston kolleji mas'ul hisoblanadi. Xalqaro tadqiqot uchun topshiriqlarni tayyorlash Gamburgdagi (Germaniya) ma'lumotlar markazida amalga oshiriladi. Tadqiqot davriy ravishda - har besh yilda bir marta o'tkaziladi va hozirgacha besh marta: 2001, 2006, 2011, 2016 va 2021-yillarda o'tkazilgan.

PIRLS xalqaro tadqiqoti boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qib tushunish ko'nikmalarini qay darajada rivojlanganligi haqidagi ma'lumotlarni xalqaro miqyosda taqqoslash imkonini beradigan, o'qish va o'qitishni yaxshilashda ta'lim sohasidagi davlat siyosatiga xizmat qilishi mumkin bo'lgan tahlillarni taqdim etadi. Hozirgi vaqtda PIRLS ta'rifi ko'ra, o'qish savodxonligi jamiyat tomonidan talab qilinadigan va inson tomonidan qadrlanadigan yozma til shakllarini tushunish va ulardan foydalanish, shuningdek, matnlardan turli shakllarda ma'no hosil qila olish qobiliyati hamdir. Tadqiqotda qatnashuvchilarni saralash bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda ishtirokchi davlatlarning milliy koordinatorlari Xalqaro muvofiqlashtirish markaziga mamlakatdagi barcha

maktablarning (shahar, qishloq, qishloq) ro'yxatlarini yuboradilar. Keyin "tasodifiy sonlar usuli" yordamida maxsus dastur yordamida har bir mamlakatdan 150 ga yaqin maktab tanlanadi. Tadqiqotda ishtirok etish uchun xalqaro ekspertlar tomonidan tanlab olingan maktablar Milliy muvofiqlashtiruvchiga to'rtinchi sinf o'quvchilarining ro'yxatlarini sinflardagi ma'lumotlarga to'liq mos ravishda taqdim etadilar. 4-sinf o'quvchilari ro'yxati ma'lumotlar bazasiga kiritiladi va Xalqaro muvofiqlashtirish markaziga yuboriladi. O'quvchi bu jarayonning faol qatnashuvchisi bo'lib, ma'no yaratadi, matn ustida mushohada yuritadi va samarali o'qish strategiyalarini ongli ravishda tanlab qo'llaydi. Har bir matn turi odatiy shakl va qoidalarga amal qilgan holda o'quvchiga matnni sharhlashga yordam beradi. Har qanday matn turli shaklga ega bo'lishi mumkin. Bular an'anaviy kitoblar, jurnallar, hujjatlar va gazetalar, shuningdek, raqamli ko'rinishdagi yozma shakllarni ham o'z ichiga oladi.

PIRLS tadqiqoti tomonidan o'qish savodxonligiga berilgan ta'rif IEA xalqaro assotsiatsiyasining 2001-yildagi tadqiqotiga asoslangan bo'lib, unda o'qish savodxonligi "tushunish va shaxs tomonidan qadrlanadigan va yoki jamiyat tomonidan talab etiladigan barcha yozma til shakllaridan foydalana olish qobiliyati" deb izohlangan. Har bir o'tkaziladigan tadqiqotda o'qish savodxonligiga nisbatan yuqorida keltirib o'tilgan ta'rif barcha yoshdagi o'quvchilar va keng turdagi yozma til shakllariga nisbatan qo'llanilishi mumkinligini, ammo bugungi texnologik jihatdan rivojlangan dunyoda soni tobora oshib borayotgan qator matnli ma'lumotlarni qabul qilish, maktabda va kundalik hayotda o'qib tushunish qobiliyatini qanchalik muhim ekanini teran his etadigan yosh o'quvchilarning o'qish ko'nikmasi va tajribalarining o'ziga xos jihatlari yoritib berishni ta'minlash maqsadida qayta ishlab chiqilishini taqazo etadi. Endilikda, PIRLS xalqaro tadqiqoti tomonidan o'qish savodxonligiga nisbatan qo'llanilgan ta'rif quyidagicha: O'qish savodxonligi tushunish va shaxs tomonidan qadrlanadigan va yoki jamiyat tomonidan talab etiladigan barcha yozma til shakllaridan foydalana olish qobiliyatidir. O'quvchi turli shakldagi matnlardan mazmun hosil qiladi. Ular o'rganish, maktab va kundalik hayotda o'zlari kabi boshqa o'quvchilar jamoasiga qo'shilish va vaqtini samarali o'tkazish uchun o'qiydilar. O'qish savodxonligiga nisbatan bildirilgan bunday yondashuv konstruktiv va interfaol jarayon sifatida o'qish savodxonligiga oid turli nazariyalarni aks ettiradi. Matn mazmuni muayyan o'qish tarzi asosida o'quvchi va matn o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik orqali hosil qilinadi. O'quvchi matndan anglashilgan ma'noni tez ilg'ab oladigan, matn ustida

mulohaza yuritadigan, samarali o'qish strategiyasidan xabardor va o'qish ustida tafakkur qiladigan shaxs sifatida gavdalanadi. O'qish jarayonining boshlanishi, o'rtasi va oxirida o'quvchi til ko'nikmalarining, kognitiv va metakognitiv strategiyalar hamda mazmun shakllantirishda birlamchi bilim va ko'nikmalar majmuasidan foydalanadi. O'quvchi o'zini o'rab turgan dunyo va o'zi haqida tasavvurga ega bo'lishi uchun u turli matnlarni o'qib o'rganishi mumkin. Har bir turdagi matn o'quvchiga matnni talqin qilishiga imkon beruvchi sodda shakllar va qoidalardan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 27.07.2017 yildagi PQ-3151-son
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 24.07.2020 yildagi O'RQ-630-son
3. Mahliyo Khaydarova. (2023). THE CONTENT OF TEACHING SCIENCE OF EDUCATION IN PRIMARY CLASSES. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 45-48.
4. Mahliyo Khaydarova. (2023). IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL FACILITY TO TEACHING PEDAGOGY. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 49-53.
5. Xaydarova mahliyo xabibullayevna. (2022). Theoretical bases of preparation of future primary school teachers for teaching the subject of education. *Conference zone*, 95-96.
6. Xaydarova mahliyo xabibullayevna. (2022). The need to teach the subject of education in primary school. *Conference zone*, 97-98.
7. Mukhtarova, L. A. (2021). THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 792-797.
8. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2021). POSSIBILITIES OF AN INTEGRATIVE APPROACH TO THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *European Scholar Journal*, 2(11), 43-44.
9. Xaydarova, M. (2023). BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O'QITUVCHILARINI TARBIYA FANINI O'QITISH FAOLIYATIGA TAYYORLASH MAZMUNI. *Interpretation and researches*, 2(1).
10. Jahonova, X., & Xaydarova, M. (2023). TA'LIMDA STEAM TEXNOLOGIYASI. *Interpretation and researches*, 1(1).
11. Turayev, A. (2023). TIMSS 2023 TADQIQOTIDA RAQAMLI TEST TOPSHIRIQLARINING TURLARI VA JAVOB FORMATLARI. *Interpretation and Researches*, 1(1)